

Kulturdepartementet

Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset (SOU 2023:68)

Dnr Ku2023/01197

Inledning

Skolverket välkomnar kommissionens arbete med kartläggning av de historiska oförrätter i form av kränkningar och övergrepp som begåtts mot den meänkielitalande minoriteten i Sverige. Myndigheten menar att betänkandet kan utgöra ett underlag för ett mer omfattande arbete med synliggörande av minoriteten och revitalisering av meänkieli.

Skolverket delar utredningens bedömning att en försoningsprocess tar tid, kräver ett långsiktigt och systematiskt arbete och måste genomföras i nära dialog och samarbete med minoriteten. Skolverket har i sin instruktion ett samlat ansvar (sektorsansvar) för frågor om de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken inom ramen för sitt verksamhetsområde, vilket innefattar att verka samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till berörda parter. Myndigheten deltar utifrån detta gärna i det långsiktiga arbetet med revitaliseringen av meänkieli och ser fram emot konkreta förslag på området.

Skolverkets yttrande är avgränsat till de förslag som berör myndighetens verksamhetsområde.

Skolverkets synpunkter

14.6.1 Ökat inflytande och ökad egenmakt

Ett centralt delområde för minoritetspolitiken är att stärka de nationella minoriteternas möjlighet till inflytande och delaktighet. Skolverket ser positivt på förslaget utifrån sitt verksamhetsområde men vill påpeka att det är nödvändigt med konkreta förslag för att myndigheten ska kunna ta närmare ställning.

14.6.2 Ett erkännande av kväner och lantalaiset som en del av den nationella minoriteten tornedalingar.

Skolverket menar att det kan vara viktigt att göra en översyn i frågan för att kunna ta ställning till hur alla berörda barn och elever bäst ska kunna inkluderas. Ett förslag som syftar till att i den nationella minoriteten tornedalingar innefatta fler grupper bör dock utredas vidare för att utmynna i ett konkret förslag som kan bidra positivt till hela minoritetens rättigheter inklusive språkliga sådana.

14.7.1 Förslagen i betänkandet Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering bör genomföras

Skolverket har den 28 mars 2018 lämnat yttrande¹ över betänkandet² och hänvisar i grunden till detta. Myndigheten vill i sammanhanget lyfta att flera av förslagen i betänkandet realiserats helt eller delvis; till exempel uppdragsutbildningarna för att stärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk och läromedelsframtagning i nationella minoritetsspråk. Den 1 januari 2024 trädde även en lagändring i kraft som innebär en rätt till undervisning i ett nationellt minoritetsspråk i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan bland annat utan krav på förkunskaper. Den stärkta rätten ska tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. Skolverket ser positivt på detta.

I yttrandet över betänkandet ovan tillstyrkte Skolverket förslaget om permanent tvåspråkig undervisning i de nationella minoritetsspråken för årskurserna 7–9 enligt samma premisser som för finska³. Detta förslag har ännu inte realiserats, men Skolverket bedömer att förslaget kan ge positiva effekter på revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken.

14.7.2 Stärkta folkrättsliga åtaganden

Skolverket har den 21 februari 2018 lämnat yttrande⁴ över betänkandet Nästa steg? Del 2, Förslag för en stärkt minoritetspolitik⁵. Myndigheten konstaterar att utredningens förslag om att Sverige skulle tillhandahålla hela eller en väsentlig del av förskoleverksamheten på minoritetsspråket (artikel 8.1.a.ii i språkstadgan) trädde i kraft den 1 januari 2019.

Skolverket tillstyrkte förslaget om att integrera minoritetsspråket som en del av läroplanen i grund- och gymnasieskolan inklusive den gymnasiala yrkesutbildningen (8.1b – d iii) i språkstadgan).

Skolverket tillstyrkte även utredningens förslag om att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att utreda möjligheten att utveckla statistik avseende verksamhet i förskolan på de nationella minoritetsspråken samt se över

¹ Skolverkets dnr 2018:43

² SOU 2017:91

³ Grundskoleförordningen (SFS 2011:185) kap 9 § 12.

⁴ Skolverkets dnr 2017:1989

⁵ SOU 2017:88

inhämtandet av statistik avseende modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk i grund- och gymnasieskolan.

Gällande båda dessa förslag kvarstår Skolverkets bedömning.

14.7.3 Språk som diskrimineringsgrund

Skolverket har i yttrande över betänkandet Nästa steg? - Förslag för en stärkt minoritetspolitik⁶ framfört att diskriminering på grund av språk i många fall kan omfattas av diskriminering på grund av etnicitet. Skolverket välkomnade i yttrandet en översyn av diskrimineringsgrunderna mot bakgrund av att diskrimineringslagen⁷ enbart gäller sju grunder medan till exempel regeringsformen och Sveriges internationella åtaganden förbjuder alla former av diskriminering. Skolverkets bedömning i frågan kvarstår.

14.8.1 Permanenta pågående insatser för språket

Skolverket ser positivt på förslaget och delar utredningens bedömning att det behövs ett långsiktigt arbete i syfte att bevara och främja de nationella minoritetsspråken. Skolverket hänvisar här även till myndighetens redovisning⁸ av uppdraget⁹ att ansvara för nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk där Skolverket i avsnitt 8.3 lyfter vikten av att betrakta revitalisering av de nationella minoritetsspråken som ett långsiktigt arbete.

14.8.2 Integrerad undervisning på meänkieli i kommuner i förvaltningsområdet

Skolverket ser positivt på en sådan försöksverksamhet. Språket erbjuds på vissa förskolor i kommuner i förvaltningsområdet och ihop med en integrerad undervisning i meänkieli kan det utgöra en utbildningskedja som bidrar till en positiv språkutveckling för barn och elever i den meänkielitalande minoriteten. Dock menar myndigheten att regeringen bör överväga om en försöksverksamhet med integrerad undervisning på meänkieli behöver utredas för att eventuellt inrättas. Om regeringen bedömer att försöksverksamheten ska vara statsbidragsfinansierad bör den vidare noggrant överväga om det finns annat sätt att uppnå utredningens mål än att införa ytterligare ett riktat statsbidrag.

14.8.3 Utvecklade möjligheter att lära sig meänkieli i vuxen ålder

Skolverket ser positivt på förslaget som sådant och bedömer att det kan bidra till revitaliseringen av meänkieli, i det här fallet för de äldre generationerna, men noterar samtidigt att förslaget inte gäller utbildning i skolväsendet. Myndigheten menar dock att regeringen noggrant bör överväga om det inte finns något annat sätt att uppnå utredningens mål än att införa ytterligare ett riktat statsbidrag.

⁶ SOU 2017:60

⁷ Diskrimineringslag (2008:567)

⁸ Skolverkets dnr. 2022:372

⁹ Givet i regleringsbrev för budgetåret 2022 (U2020/06271 (delvis) U2021/01369 (delvis) U2021/02806 m.fl.)

14.9.1 Gränsöverskridande samarbete för att främja språk och kultur

Skolverket ser positivt på förslaget. Myndigheten bedömer att läget i Sverige till stora delar liknar det i Norge så som det beskrivs i betänkandet; lärarbrist liksom brist på läromedel karaktäriserar för närvarande situationen i Sverige och hindrar till del en språklig revitalisering. Ett samarbete mellan Sverige, Norge och Finland i syfte att stärka revitaliseringsprocessen för de nationella minoritetsspråken skulle förutom att kunna stärka utbildningsutbudet även möjliggöra ett effektivt användande av medel hos de samarbetande länderna. Dock menar myndigheten att ett sådant förslag, givet olikheterna i regelverk och organisering av verksamheten mellan länderna, behöver utredas för att kunna realiseras.

15 Konsekvenser av förslagen

Skolverket menar att mer konkreta förslag kommer att behövas i flera avseenden och att det då även krävs mer ingående analyser av konsekvenserna för olika grupper av barn och elever. Skolverket bedömer även att uppdraget kan innebära ytterligare kostnader för myndigheten. Det är dock svårt att ta ställning till omfattningen av dessa då utredningen inte bedömer kostnaden för det uppdrag Skolverket kan föreslås utföra. Myndigheten noterar även att utredningen hänvisar till de kostnadsbedömningar som gjordes i betänkandena Nästa steg? del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:88) och Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering (SOU 2017:91). Skolverket förutsätter att en mer ingående analys av konsekvenser och kostnader enligt ovan innefattar en uppräknig av priser och kostnader till dagens nivå.

Joakim Malmström
Generaldirektör

Anders Duvkär
Enhetschef

I ärendets slutliga handläggning har även rättschef Erik Janzon och avdelningschef Tommy Lagergren deltagit.